

болезней полости рта, в частности, болезнями полости рта, слюнных желез и челюсти.

Ключевые слова: заболеваемость, военнослужащие, болезни полости рта, слюнных желез и челюсти.

Summary. In article the studied disease of military personnel behind separate classes of illnesses, structure and dynamics of disease on illness of emptiness of a mouth which 2009-2013 the Established features of disease of military personnel on Illnesses of digestive organs taking into account illnesses of emptiness of a mouth, in particular, on illnesses of emptiness of a mouth, salivary glands and a jaw influence them fighting capacity and further on them the validity to military service.

Keywords: disease, military personnel, illness of emptiness of a mouth, salivary glands and a jaw.

УДК 579.262/266:616.3

**ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАХВОРЮВАНОСТІ НА
ТУБЕРКУЛЬОЗ ОРГАНІВ ДИХАННЯ СЕРЕД КОНТИНГЕНТІВ,
ПІДПОРЯДКОВАНИХ МІНІСТЕРСТВУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ТА МІНІСТЕРСТВУ ОБОРОНИ УКРАЇНИ**

¹Л.А. Колос, ¹В.М. Сундєєв, ²О.М. Іванько, ²Л.І. Філіпенко, ³С.Л. Литовка,
⁴Г.В. Бакуліна, ⁴М.П. Мойсей

¹Центральна санітарно-епідеміологічна станція МВС України

²Українська військово-медична академія МО України

³Центральне санітарно-епідеміологічне управління МО України

⁴Оболонський міжрайонний відділ лабораторних досліджень м. Києва

Резюме. Проведено епідеміологічний аналіз захворюваності на туберкульоз органів дихання серед контингентів, підпорядкованих Міністерству внутрішніх справ України та Міністерству оборони України.

Встановлено, що захворюваність на туберкульоз органів дихання серед даної категорії відображає такі ж тенденції, що і в державі в цілому, проте рівні захворюваності нижчі в 3,5- 5 разів.

Захворюваність на туберкульоз органів дихання реєструється серед усіх контингентів та вікових груп населення. Надана оцінка задіяних протиепідемічних заходів.

Ключові слова: туберкульоз органів дихання, епідеміологічний аналіз, протиепідемічні заходи.

Вступ. Туберкульоз на сьогодні є другою за значимістю причиною смерті від інфекційних хвороб, поступаючись лише ВІЛ-інфекції/СНІДу. Нові дані ВООЗ, опубліковані за звітами 2013 року, свідчать, що у 2013 році в світі 9 мільйонів осіб захворіли на туберкульоз і 1,5 мільйона померли від цієї хвороби,

в т.ч. 360 тисяч осіб мали ВІЛ-позитивний статус. 56% захворілих проживає у Південно-Східній Азії та Західній частині Тихого Океану. Максимальна кількість випадків зараження зафіксована в Індії та Китаї – 24% та 11% відповідно [1-5].

В 2013 році було зафіксовано біля 480 тисяч (3,5%) туберкульозу з полірезистентною стійкістю до препаратів, більше половини, з них зареєстровані в Індії, Китаї, Росії.

В Україні на даний час продовжується епідемія і питання боротьби з туберкульозом залишається одним з пріоритетів державної політики у сфері охорони здоров'я і соціального розвитку. За останні 10 років захворюваність на туберкульоз в Україні зросла в 1,6 рази, а смертність – в 1,3 раза. Проблемою для України є достатньо висока захворюваність дітей на активний туберкульоз усіх форм – 8,4 випадків захворюваності на 100 тис. дітей віком від 0 – 14 років. З 2001 по 2010 роки рівень захворюваності дітей на активний туберкульоз усіх форм знизився на 10 %, але з 2010 по 2012 рр. він знову зріс на 7 %.

Зараз відомо, що третина населення земної кулі інфікована штамми *M. tuberculosis* [6]. Вважається, що один хворий може інфікувати 10-15 здорових осіб, а в місцях великого скупчення населення ця цифра може бути значно більшою.

Мета дослідження. Оцінити епідемічну ситуацію з туберкульозу серед контингентів, підпорядкованих МВС та МО України.

Матеріали та методи дослідження. Проаналізована захворюваність на туберкульоз серед підпорядкованих МВС та МО України контингентів в 2003-2014 рр. за даними статистичної звітності та епідкарт. Використовувались загальноприйняті методи епіданалізу.

Результати та їх обговорення. Небезпека ситуації щодо туберкульозу полягає у труднощах своєчасного виявлення цієї хвороби, тривалому прихованому клінічному перебігу, змінах у структурі клінічних форм, появі атипових форм мікроорганізмів зі зміненою антигенною структурою, суттєвому послабленні протитуберкульозних заходів [8]. Протитуберкульозні заходи, які проводяться в Україні, досягли порогу своєї ефективності, і, якщо в даній епідситуації не знайти нових заходів впливу, то зниження захворюваності в країні в найближчі роки не відбудеться.

Не дивлячись на прийняту у 2001 році в Україні Національну програму боротьби із захворюванням на туберкульоз, в державі спостерігається тенденція погіршення епідемічної ситуації, поглиблення та погіршення основних статистичних показників, ріст поширених і за давних процесів, випадків туберкульозу, викликаного мікобактеріями, резистентними до протитуберкульозних препаратів та медикаментозно-стійких форм туберкульозу серед вперше виявлених хворих [8].

Захворюваність на туберкульоз верхніх дихальних шляхів серед контингентів, підпорядкованих МВС України ідентична тенденціям, характерним в державі в цілому, проте показники в 3,5 – 5 разів нижчі, ніж загальнодержавні, летальні випадки не зареєстровані, зареєстровані лише 2 випадки інвалідизації серед військовослужбовців строкової служби МВС України в 2010 році (рис. 1).

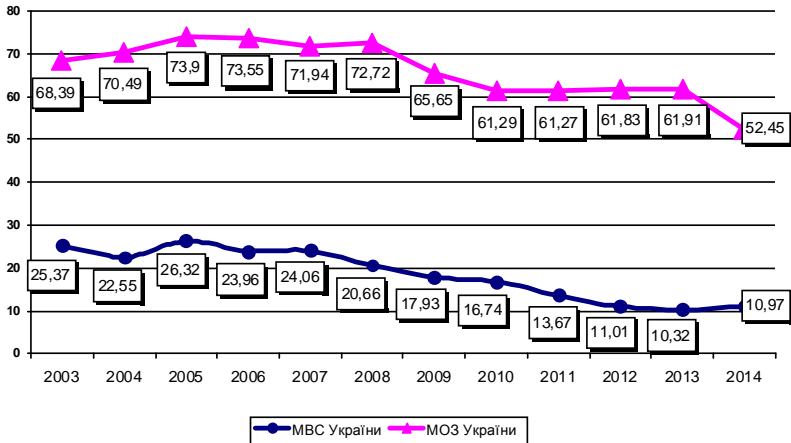

Рис. 1. Показники захворюваності туберкульозом органів дихання контингентів МВС України у порівнянні з показниками МОЗ України за 2003-2014 рр. (на 100 тис)

У 2014 році показник захворюваності контингентів, підпорядкованих МВС України на вперше діагностований туберкульоз органів дихання складав 10,97 на 100 тисяч підпорядкованого населення.

Найвищі показники захворюваності зареєстровані в м. Києві (27,4 на 100 тис підпорядкованих контингентів – 14 випадків), Одеській (22,64 на 100 тис – 7 випадків), та Кіровоградській (24,01 на 100 тис – 3 випадки) областях.

Вищі за середні показники в державі показники захворюваності в Дніпропетровській (13,89 на 100 тисяч – 4 випадки), Львівській (14,97 на 100 тисяч – 4 випадки), Сумській (20,01 на 100 тисяч – 3 випадки) областях.

Відсутня реєстрація випадків хвороби за останні 3 роки в Рівненській, Хмельницькій, Черкаській областях.

За останні 3 роки не реєструвалась захворюваність серед дітей віком 0 – 14 років включно та серед підлітків 15 – 18 років включно.

В 2014 році не зареєстровано жодного випадку захворювання у віковій групі 19 – 20 років (в 2012 та 2013 роках зареєстровано 2 та 6 випадків відповідно).

70,6% всіх випадків захворювань припадає на вікову групу 21 – 35 років, а на вікову групу 21 – 25 років – 31,4%.

Кризова соціально-економічна й епідемічна ситуація в країні негативно віддзеркалилася і в Збройних Силах України, де туберкульоз має такі ж тенденції, як й серед популяції: зростає захворюваність на туберкульоз серед солдатів та офіцерів.

Туберкульоз найчастіше діагностується на першому році служби військовослужбовців строкової служби (рис. 2). Звільнення їх з лав Збройних Сил України наносить країні значних фінансових, матеріальних та економічних збитків. Поширення туберкульозу серед військовослужбовців строкової служби має неабияке епідеміологічне значення, враховуючи казармене розміщення особового складу в закритому колективі та фактор “перемішування” людей. Для військовослужбовців строкової служби, які складають значну частину молодого населення країни, притаманні анатомо-фізіологічні особливості організму, а також своєрідні фактори ризику туберкульозу, що проявляються в особливих умовах військової служби, пов’язаної зі зміною: зміною харчування; стресовими ситуаціями; порушеннями ритму відпочинку і військової праці; переохолодженням.

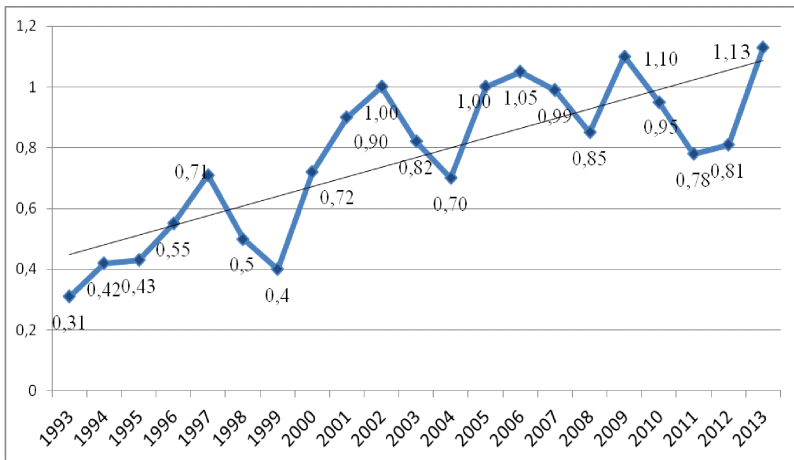

Рис. 2. Багаторічна динаміка захворюваності на туберкульоз серед військовослужбовців строкової служби ЗС України

Розподіл хворих серед контингентів, підпорядкованих МВС України представлено в табл. 1.

Захворюваність на туберкульоз органів дихання працівників органів внутрішніх справ МВС України в розрізі контингентів (2009 – 2014р.р.)

Контингенти	2009		2010		2011		2012		2013		2014*	
	Абс	100тис	Абс	100тис	Абс	100тис	Абс	100тис	Абс	100тис	Абс	100тис
Співробітники	87	46,64	81	43,73	66	35,64	59	30,84	51	27,2	44	32,03
Військові	5	23,71	8	34,67	3	13,0	1	5,64	8	15,11	2	19,09
Курсанти	1	3,36	3	9,82	7	22,92	2	7,58	2	8,54	-	-
Члени сімей та пенсіонери	8	2,69	6	1,93	4	1,29	6	1,76	3	0,85	5	1,84
Діти	1	2,99	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього	102	17,93	98	16,74	80	13,67	68	11,01	64	10,32	51	10,97

Примітка : * Дані за 2014р. не включають інформацію по АР Крим, Донецькій та Луганській областях.

Соціально – професійні групи, серед яких реєструється найбільша кількість захворілих на туберкульоз в 2014р. представлена наступним чином: дільничні міліціонери – 3; слідчі – 2; оперативні уповноважені – 4; патрульно-постова служба – 6; конвойна служба – 3; чергова частина – 3; ДАІ – 1.

Серед захворілих на туберкульоз органів дихання за останні 3 роки випадків Ко-інфекції (туберкульоз/ВІЛ) не зареєстровано.

Достовірна оцінка епідситуації в першу чергу визначається кількістю особливо небезпечних джерел інфекції – хворих у яких було діагностовано туберкульоз з бактеріовиділенням, тобто діагноз підтверджено мікроскопічно чи при культуральному дослідженні.

Всього серед контингентів МВС виявлено 22 хворих на туберкульоз, які виділяють мікобактерії туберкульозу, індикаторний показник складає 43,1%, що вище рекомендованого рівня в державі (в 2012р. – 29,4%, в 2013р. – 32,8%). Рекомендований рівень даного індикаторного показника в державі складає 5 – 10%.

У 2014 році в системі МВС України зареєстровано 22 випадки деструктивних форм туберкульозу.

Для порівняння цікаво навести дані захворюваності на туберкульоз контингентів, підпорядкованих Міністерству внутрішніх справ Російської Федерації, приведених в Державній доповіді «Про стан санітарно-епідеміологічного благополуччя в Російській Федерації у 2013 році (стор.165): «... за останні три роки спостерігається зниження захворюваності на туберкульоз з 22,4 на 100 тисяч у 2011 році до 17,7 на 100 тисяч населення в 2013 році. У 2013 році зареєстровано 271 випадок захворювання на туберкульоз

органів дихання, з яких 27,3% склали бацилярні форми. За три останні роки показник захворюваності даною інфекцією знизився з 21,5 на 100 тисяч у 2011 році до 16,8 на 100 тисяч у 2013 році ...»[7].

Рентгенографічне обстеження продовжує залишатись основним методом виявлення хворих на туберкульоз в державі в цілому і системі МВС та МО зокрема.

Згідно звітів щодо виконання плану профілактичних флюорографічних оглядів у 2014 році обстежено 176806 осіб – 95,8% від запланованих, в т.ч. співробітників – 114546 осіб (96,9%). Пенсіонери і чорнобильці обстежені на 89,8% та 88,7% відповідно.

Висновки

1. Захворюваність на туберкульоз органів дихання серед контингентів МВС та військовослужбовців ЗС України відображає такі ж тенденції, що і в державі в цілому, проте рівні захворюваності нижчі в 3,5- 5 разів.

2. Захворюваність на туберкульоз органів дихання реєструється серед усіх контингентів та вікових груп населення.

3. З метою покращення виконання протитуберкульозних заходів необхідно вирішити наступні завдання: поліпшити діагностику та профілактику туберкульозу, ефективність лікування, диспансеризацію та медико-соціальну реабілітацію хворих на туберкульоз.

Література

1. Туберкульоз в Україні під редакцією О.К. Толстановою за 2002 – 2013 роки, Київ 2013 рік ВІЛ-інфекція в Україні, Н.М. Нізова соавт. Інформаційний бюлетень № 53 Київ, 2014р.

2. ВООЗ «Глобальна доповідь про боротьбу з туберкульозом за 2012 рік».

3. ВООЗ «Глобальна доповідь про боротьбу з туберкульозом за 2013 рік».

4. Доповідь академіка НАММН України Ю.І. Фещенка на спільній колегії МОЗ України та Президії НАММН України 19 листопада 2012р.

5. Лист ДЗ «Центр з контролю та моніторингу захворювань МОЗ України» від 29.01.2015р. № 04.4.0201/6.

6. Костик О. Організаційно-мікробіологічні аспекти проблеми мультирезистентного туберкульозу на сучасному етапі / О. Костик, М. Пурська, Л. Ільницька // Наук. вісн. Нац. мед. ун-ту ім. О.О. Богомольця. – 2008. – № 2. – С. 108-109.

7. Державна доповідь «Про стан санітарно-епідеміологічного благополуччя в Російській Федерації у 2013 році».

8. Фещенко Ю.І., Мельник В.М. Фтизіоепідеміологія. – Київ: Здоров'я, 2004. – 624 с.

Резюме. Проведен епідеміологічний аналіз захворюваності туберкульозом органів дихання серед контингенту, підчиненого Міністерству внутрішніх дел України та Міністерству оборони України.

Установлено, що захворюваність туберкульозом органів дихання серед даної категорії відображає такі ж тенденції, що і в країні в цілому, при цьому уроні захворюваності нижче в 3,5- 5 рази.

За захворюваність туберкульозом органів дихання реєструється серед всіх контингентів і вікових груп населення України. Дана оцінка задовільних протиепідемічних заходів.

Ключевые слова: туберкульоз органів дихання, епідеміологічний аналіз, протиепідемічні заходи.

Summary. We carried out an epidemiological analysis of the incidence of pulmonary tuberculosis among the contingent, subordinate to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the Ukrainian Defense Ministry.

It was found that the incidence of pulmonary tuberculosis among this category shows the same trend as in the country as a whole, while the incidence of drop it below 3.5 in 5 times.

The incidence of pulmonary tuberculosis recorded among all age groups and contingents of the population of Ukraine. The evaluation of anti-epidemic measures involved.

Keywords: pulmonary tuberculosis, epidemiological analysis, control measures.

УДК 355.511.51

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ З ПИТАНЬ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ДОСВІДІЇ ПРОВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ

А.Ю. Кіх, О.В. Ричка

Військово-медичний клінічний центр професійної патології особового складу Збройних Сил України

Науково-дослідний інститут проблем військової медицини Української військово-медичної академії

Резюме. Проведено аналіз нормативно-правових актів в частині, що стосується реабілітації військовослужбовців. Узагальнено досвід проведення реабілітації в Україні та інших країнах. Розроблено пропозиції щодо удосконалення системи реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України.

Ключові слова: нормативно-правові акти, військовослужбовці, реабілітація, медико-психологічна реабілітація.

Вступ. Медична реабілітація поранених в ході антитерористичної операції військовослужбовців на сьогоднішній день є одним з пріоритетних завдань медичної служби Збройних Сил (далі – ЗС) України [1–3].

Мета роботи: на підставі аналізу літературних джерел і вітчизняної та зарубіжної нормативно-правової бази з питань реабілітації